

דומינגו ויאר - "עיני מים"

דומינגו ויאר - "עיני מים" (תרגמה
מספרדית מיכל שליו), הוצאת תשע
נשמות, 2017, 243 עמודים

חובבי המתח יודעים להבחין בין ספרים שהם ספרי מתח בלבד, לבין ספרי מתח בעלי שאר רוח. הראשונים הם קריאים, מסקרנים, אך דבר לא נשאר מהם בזכרוננו של הקורא לאחר סיומם. האחרונים אלו ספרים הממלאים את דרישות הסוגה (פיתולים בעלילה, שאלות מעוררות מחשבה, סקרנות נבנית, וכן הלאה). אולם בנוסף, הם מוסיפים יסוד מקורי ושונה לסיפור מתח שהופך אותו ל-'יותר מכך', ומותיר את זכרוננו הרבה לאחר סיום הקריאה. הספר שלפנינו הוא אחד מאותם אלו שהם 'יותר מכך'.

במרכז הפרשה עומד מקרה רצח של מוזיקאי, נגן סקסופון בלהקה מקומית בעיר ויגו שבגליסיה בספרד. הוא נמצא מת במיטתו, כבול בידיו ורגליו כשמיתתו הייתה מזוועה במיוחד (חומר הוזרק לאיבר פגיע). חקירת הפרשה מעוררת סערה שכן היא מוליכה למקומות רגישים פוליטית וכלכלית. וכמובן, סקרנות הקוראים מתעוררת מתחילת הספר ועד לסופו.

הבלש המטפל בתיק ליאז קלדס הוא דמות מורכבת ושונה מהבלשים הקלאסיים. הוא מתבונן בבריות ומצליח לקרוא אנשים היטב. בין השאר, הוא משתתף בתוכנית רדיו עירונית בה הוא עונה לשאלות טורדניות של מאזינים בענייני משטרה. הוא רחוק מלהיות אלים, ומשתמש רבות באינטואיציה שאיננה תמיד ברורה אפילו לו עצמו, ומסבכת אותו בצרות. לצידו ניצב עוזרו, רפאל אַסְטֶבֶס, שהגיע מסְרָגוֹסָה, שוטר מגודל (מעל מטר תשעים) בעל התפרצויות זעם ונטייה לשימוש בכוח מופרז. רכילויות מעורפלות בתחנת המשטרה טוענות כי הוא הוגלה כעונש הקשור כנראה לאלמות משטרתית.

העלילה מתפתחת. כצפוי, עוד אנשים מוצאים את מותם מסיבות לא ברורות. אנו חוזים בפסיפס שונה ומעניין של חשודים, ואחרי תעייה במבוך האפשרויות, אנו מגיעים לפתרון. כרגיל, לא נגלה יותר מחשש לקלָקלָנים (סְפוֹיֶלְרִים בלע"ז).

ייחודו של הספר קשור לתיאור היוצא דופן של האזור, האווירה, המאכלים, והתרבות הגליסיאנית. העלילה מתרחשת בעיר הנמל ויגו, הגדולה שבערי גליסיה, אחד ממחוזותיה האוטונומיים של ספרד (יש שבעה עשר איזורים-קהילות אוטונומיות בספרד, בעלי רמות שונות של אוטונומיה). גליסיה נמצאת בפינה הדרומית-מערבית (בדיוק מעל לפורטוגל). היא שוכנת על חוף האוקיאנוס האטלנטי בניגוד לרוב ערי החוף של ספרד השוכנות לאורך הים-התיכון. ממילא היא מאופיינת באקלים גשום מאוד וירוק. יש לה שפה ייחודית משלה, כלי נגינה עתיקים, מטבח אחר, וככלל, תרבות עשירה ושונה.

ישנה סטיגמה בתרבות הספרדית שלפיה תושבי גליסיה נמנעים ממתן תשובות ישירות ומעדיפים להשתמש בביטויים מעורפלים או עקיפים. פתגם ספרדי ידוע אומר "Galicia, ni si, ni no, ni todo" (גליסיה, לא כן, לא לא, ולא ההפך הגמור). אלא שויאר מתייחס בחיבה לתכונה זו

ייחודו של הספר קשור לתיאור היוצא דופן של האזור, האווירה, המאכלים, והתרבות הגליסיאנית. העלילה מתרחשת בעיר הנמל ויגו, הגדולה שבערי גליסיה, אחד ממחוזותיה האוטונומיים של ספרד.

של אנשי גליסיה ומציין אותה לשבח. לשיטתו, תכונה זו מאפשרת לבלש קלדס להבין את המציאות שהיא תמיד מורכבת יותר. הסופר אף משתמש בתכונה זו למספור פרקי הספר. הוא מחולק לכ-30 פרקים קצרים כשכל פרק מקבל שם (לא מספר!) כגון אגדה, תרוץ, תמונה, וכאשר כל פרק מתחיל במספר הגדרות למונח זה. חידתיות זאת החוזרת שוב ושוב מעשירה את הספר (והקוראים).

כנגד תכונה זו הוא מעמיד את אסטבס, עוזרו של קלדס עליו הוא אומר "לרפאל אסטבס היה שכל ישר של בני מחוז אראגון, וזה אמר לו שאו שדברים ישנם או שהם אינם, או שהם קורים או שאינם קורים, והצורך לפענח את הביטויים רווי העמימות של בני עירו החדשה דרש ממנו מאמץ ניכר". גם כאן משתמש ויאר בסטיגמה המקובלת של אנשי מחוז אראגון (מחוז אוטונומי אחר בספרד), על פיה אנשי אראגון הם כנים, ישירים, רציונליים, וחסרי טקט לחלוטין. המתח הניכר בין שיטות הפעולה ודרכי החשיבה של השניים מהנה את הקוראים.

קלדס ואסטבס אינם בלשים ספרטניים המסתפקים במועט. הם אוהבים לאכול, ובעיקר מאכלים אותנטיים כדוגמת פירות ים, תמנונים, פשטידת-צדפות ועוד. הם אוהבים לבקר במסעדות ביתיות, אלו שבהן "הכינו את התמנון הרך ביותר בעיר", ולשבת "סמוך לגריל שדגים ותפוחי אדמה בקליפתם ניצלו בו לאיטם על גחלים מקלחי תירס". כך שומעים אנו רבות על תרבות האוכל הייחודית של גליסיה. מכיוון שהארוחות כוללות כמובן יין, אנו מקבלים הסברים על ענבי יין וסוגיהם השונים (גליסיה משתבחת ביינות לבנים). קוראים האוהבים לשמוע על המטבח, ילמדו לא מעט על המטבח הגליסיאני.

הספר שלפנינו פורסם בתחילה בגליסאית (ניב ספרדי המדובר בגליסיה) ואחר כך תורגם לספרדית (ע"י המחבר). הוא הפך לספר חובה לתלמידים בגליסיה, וישנם אפילו טיולים בעיר ויגו בעקבות

ישנה סטיגמה בתרבות הספרדית שלפיה תושבי גליסיה נמנעים ממתן תשובות ישירות ומעדיפים להשתמש בביטויים מעורפלים או עקיפים.

לא שויאר מתייחס בחיבה לתכונה זו של אנשי גליסיה ומציין אותה לשבח. לשיטתו, תכונה זו מאפשרת לבלש קלדס להבין את המציאות שהיא תמיד מורכבת יותר.

עלילותיו של קלדס. הספר הנוכחי לא הפך עדיין לסרט אך לנו נראה שעתידו על המסך מובטח. לא לחינם תורגם לשפות רבות והצליח רבות בספרד ובעולם.

המחבר דומינגו ויאר (1971-2022) היה סופר ועיתונאי לשעבר מגליסיה. ויאר שהיה חובב יין והתרבות הגליסיאנית, התפרסם בזכות סדרת ספרי המתח של הבלש ליאו קלדס. הוא פרסם שלושה ספרים במסגרת זו והיה באמצע הספר הרביעי כאשר נפטר עקב שבץ מוחי מפתיע בגיל צעיר. הספר שלפנינו הוא הראשון בסדרה ואין אלא לקוות ששני ספריו האחרים בסדרה יתורגמו גם הם בקרוב לעברית.

מומלץ לכל מי שאוהב ספרות מתח, במיוחד כזו שיש בה תוספת ייחודית של שאר רוח.